

MAHALLA – JAMIYAT TAYANCHI

Yo'ldoshova Manzura O'rinboyevna

Urganch shahar 2-son texnikumi tarix fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada mahalla institutining jamiyat taraqqiyotidagi o'rni, uning ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash, milliy qadriyatlarni saqlash va fuqarolik jamiyatini shakllantirishdagi ahamiyati ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilingan. Shuningdek, globallashuv va raqamlashtirish sharoitida mahallaning zamonaviy funksiyalari hamda uni rivojlantirish istiqbollari yoritilgan. Tadqiqot natijalari mahallaning nafaqat mahalliy boshqaruv instituti, balki jamiyatning ijtimoiy-ma'naviy tayanchi ekanligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: mahalla, fuqarolik jamiyati, milliy qadriyatlar, ijtimoiylashuv, jamoatchilik nazorati, ijtimoiy kapital, ma'naviyat, globallashuv.

Аннотация: В данной статье анализируется роль института махалли в развитии общества, обеспечении социальной стабильности, сохранении национальных ценностей и формировании гражданского общества. Особое внимание уделяется значению махалли как важного социального института, способствующего укреплению общественного согласия, воспитанию молодого поколения и сохранению культурного наследия народа. Также рассматриваются современные функции махалли в условиях глобализации и цифровизации, а также перспективы её дальнейшего развития. Результаты исследования показывают, что махалля является не только институтом местного самоуправления, но и важнейшей социальной и духовной опорой общества.

Ключевые слова: махалля, гражданское общество, национальные ценности, социализация, общественный контроль, социальный капитал, духовность, глобализация, воспитание молодёжи, социальная стабильность.

KIRISH

O'zbekistonda mahalla asrlar davomida xalqning turmush tarzi, qadriyatlari va ijtimoiy munosabatlarini shakllantirib kelgan muhim institut hisoblanadi. Bugungi kunda mamlakatda amalga oshirilayotgan demokratik islohotlar mahallaning jamiyat hayotidagi ahamiyatini yanada oshirmoqda.

Mahalla – bu faqat ma'lum hududda yashovchi aholi birlashmasi emas, balki o'zaro hamjihatlik, mehr-oqibat, bag'rikenglik va insonparvarlik kabi milliy qadriyatlarni mujassam etuvchi ijtimoiy makondir. Shu jihatdan mahalla instituti jamiyatning eng muhim tayanchlaridan biri hisoblanadi.

Tadqiqot maqsadi – mahallaning jamiyat taraqqiyotidagi ahamiyatini ilmiy jihatdan tahlil qilish, uning ijtimoiy vazifalari va rivojlanish istiqbollarini o'rganishdan iborat.

2. Nazariy-metodologik asoslar

Sotsiologiya fanida mahalla jamoaviy hamkorlik va ijtimoiy integratsiyaning muhim shakli sifatida qaraladi. T. Parsons nazariyasiga ko'ra, har qanday ijtimoiy tizim barqarorligi

uning a'zolari o'rtasidagi hamjihatlik va qadriyatlar birligiga bog'liq. Bu jihat mahalla faoliyatida yaqqol namoyon bo'ladi.

Robert Patnemning "ijtimoiy kapital" nazariyasi ham mahallaning ahamiyatini tushinishda muhimdir. Uning fikricha, jamiyat taraqqiyoti uchun insonlar o'rtasidagi ishonch, hamkorlik va ijtimoiy aloqalar asosiy omil hisoblanadi. Mahalla aynan shu ijtimoiy kapitalni shakllantiruvchi muhim institutdir.

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi va "Fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari to'g'risida"gi Qonun mahallaning huquqiy asoslarini belgilab bergan.

3. Mahallaning jamiyat hayotidagi asosiy vazifalari

3.1. Ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash

Mahalla aholi o'rtasida tinchlik va totuvlik muhitini saqlashga xizmat qiladi. Turli nizolarni murosa yo'li bilan hal qilish, qo'shnichilik munosabatlarini mustahkamlash mahallaning muhim vazifalaridan biridir.

3.2. Yoshlarni tarbiyalash

Yosh avlodni milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalash mahalla faoliyatining ustuvor yo'nalishlaridan hisoblanadi. Turli ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar, uchrashuvlar va davra suhbatlari orqali yoshlarda vatanparvarlik va fuqarolik mas'uliyati shakllantiriladi.

3.3. Ehtiyojmand aholini qo'llab-quvvatlash

Mahalla kam ta'minlangan oilalar, nogironligi bo'lgan shaxslar, keksalar va ijtimoiy himoyaga muhtoj aholi qatlamlariga amaliy yordam ko'rsatadi. Bu esa jamiyatda ijtimoiy adolatni ta'minlashga xizmat qiladi.

3.4. Milliy qadriyatlarni asrash

Navro'z bayrami, hasharlar, milliy urf-odatlar va an'analar mahalla doirasida keng nishonlanadi. Bu tadbirlar xalqning madaniy merosini kelajak avlodga yetkazishga xizmat qiladi.

4. Empirik tahlil natijalari

Tadqiqot maqsadida 10 ta mahallada 400 nafar respondent ishtirokida so'rovnoma o'tkazildi.

Savol: "Sizningcha, mahalla jamiyat taraqqiyotida muhim o'rin tutadimi?"

Javoblar taqsimoti:

- Ha – 88%
- Qisman – 9%
- Yo'q – 3%

Savol: "Mahallaning eng muhim vazifasi qaysi?"

- Yoshlar tarbiyasi – 36%
- Ijtimoiy yordam – 28%
- Milliy qadriyatlarni saqlash – 22%
- Jamoatchilik nazorati – 14%

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, aholining aksariyati mahallani jamiyat taraqqiyotining muhim instituti sifatida baholaydi.

5. Globallashuv sharoitida mahalla oldidagi vazifalar

Bugungi kunda globallashuv jarayonlari mahalla faoliyatiga ham ta'sir ko'rsatmoqda. Internet va ijtimoiy tarmoqlar ta'siri ostida an'anaviy qo'shnichilik munosabatlari ma'lum darajada susaymoqda.

Quyidagi muammolar kuzatilmoqda:

- Yoshlarning mahalla tadbirlarida ishtirokining kamayishi;
- Urbanizatsiya jarayoni natijasida ijtimoiy aloqalarning qisqarishi;
- Ayrim milliy qadriyatlarning unutilishi;
- Virtual muloqotning real muloqotdan ustun kelishi.

Shu sababli mahalla institutini zamonaviy talablarga moslashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

6. Xulosa va takliflar

Tadqiqot natijalari mahallaning jamiyat taraqqiyotidagi ahamiyati beqiyos ekanligini ko'rsatdi. Mahalla aholini birlashtiruvchi, milliy qadriyatlarni saqlovchi va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlovchi muhim institut hisoblanadi.

Quyidagi takliflar ilgari suriladi:

1. Mahallalarda yoshlar markazlari va madaniy hablar tashkil etish;
2. "Raqamli mahalla" platformalarini keng joriy qilish;
3. Mahalla va ta'lim muassasalari hamkorligini kuchaytirish;
4. Milliy qadriyatlarga bag'ishlangan doimiy ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar tashkil etish;
5. Jamoatchilik nazorati va fuqarolik faolligini oshirish mexanizmlarini takomillashtirish.

Xulosa qilib aytganda, mahalla O'zbekiston jamiyatining ma'naviy poydevori, ijtimoiy birlik ramzi va fuqarolik jamiyatining eng muhim tayanchidir. Uni har tomonlama rivojlantirish mamlakat taraqqiyoti va xalq farovonligining muhim sharti hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
2. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent, 2023.
3. O'zbekiston Respublikasining "Fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari to'g'risida"gi Qonuni.
4. Patnem R. Sotsialniy kapital i grajdanskoe obshchestvo. – Moskva, 2001.
5. Parsons T. The Social System. – New York: Free Press, 1951.
6. Qodirov A. Mahalla va milliy qadriyatlar. – Toshkent: Ma'naviyat, 2020.
7. Ubaydullayeva R.T. O'zbekistonda fuqarolik jamiyati va mahalla instituti. – Toshkent, 2019.